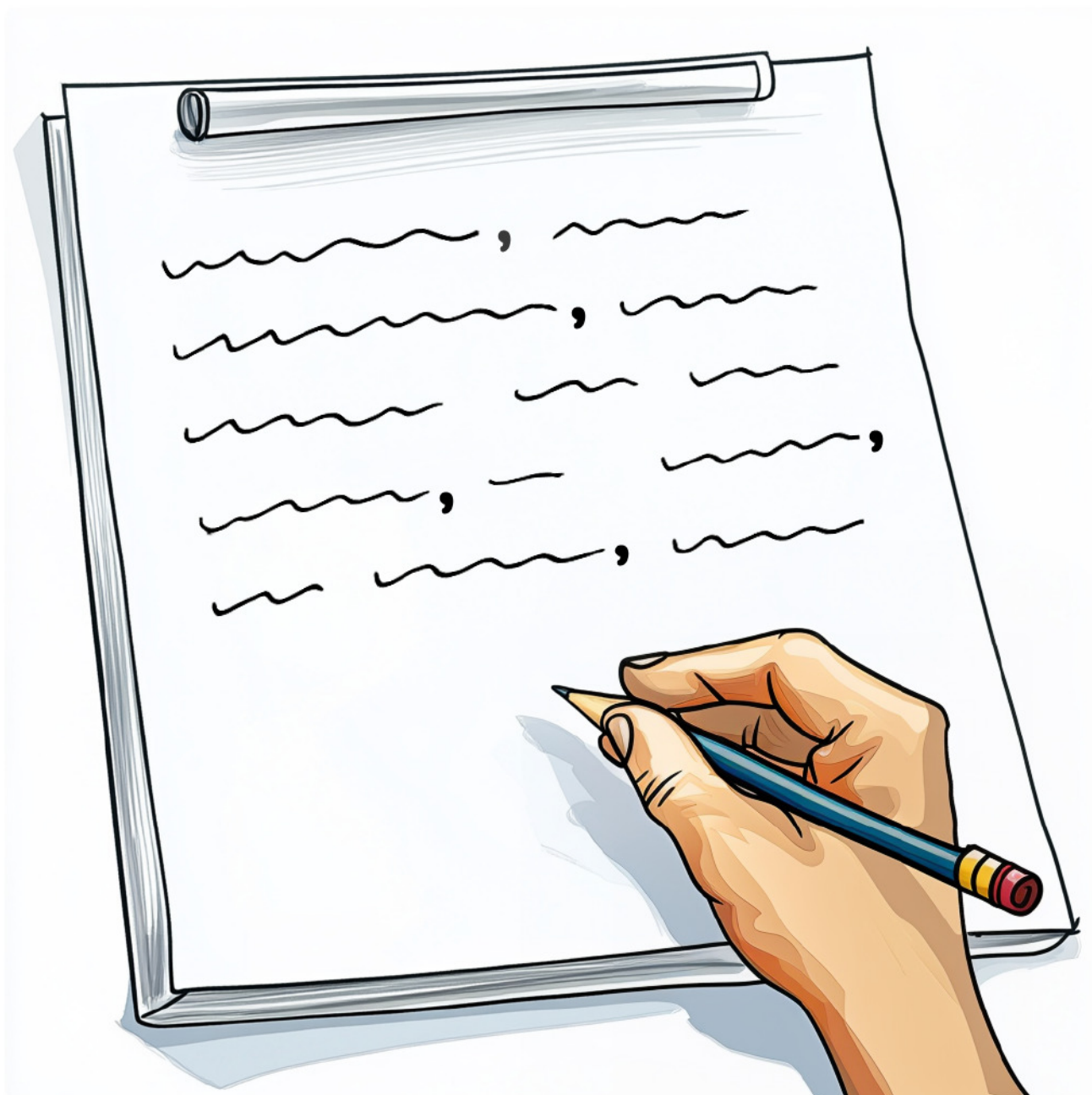

Kommaeregler

Dansk

Navn: _____

Klasse: _____

Vi sætter kommaer i en tekst for at gøre den lettere at læse. Så bliver det tydeligere, hvad der hænger sammen. Der findes rigtig mange kommaregler, men i dette hæfte kan du læse om de vigtigste.

Opremsningskomma

Man sætter altid komma i opremsninger, når man remser mere end to ting op.

Eksempler:

Jeg kan både lide lakrids, vingummi og chokolade.

Du kan vælge mellem farverne rød, blå, grøn og gul.

Man sætter opremsningskommaerne i stedet for at skrive "og". Når man nævner mere end to ting, er det pænere at have kommaer end at skrive "og" mange gange:

*Jeg kan både lide lakrids **og** vingummi **og** chokolade.*

*Du kan vælge mellem farverne rød **og** blå **og** grøn **og** gul.*

Derfor kan man bytte "og" ud med et komma. Husk dog, at der *skal* være et "og" eller et "eller" mellem de to sidste ting, man remser op.

Komma ved selvstændige sætningsdele

Man sætter komma ved ord og sætningsdele, der står med en vis selvstændighed i sætningen. De vil kunne udelades af sætningen, uden at den bliver meningsløs. Kommaerne her vil i nogle tilfælde kunne udskiftes med en tankestreg eller en parentes.

Der findes flere forskellige typer selvstændige sætningsdele:

Navnetillæg

- *Min farmor, Birgit, har det godt.*
- *Vi besøgte Tysklands hovedstad, Berlin.*

Tiltaleord

- *Vil du hjælpe mig, Lis?*
- *Tak for i dag, ven!*

Udråb

- *Ja, lad os det.*
- *Vær nu stille, for søren!*

Spørgende tilføjelser

- *Du har ikke fortalt det til ham, vel?*
- *Hun kommer da, ikke?*

Forklaringer og præciseringer

- *Turen var aflyst, bl.a. på grund af regn.*
- *Drys nødder over salaten, fx mandler, og server straks.*

Parentetiske ledsætninger

- *Gitte, der har boet her længe, skal flytte.*
- *Vi har, som du måske hørte, truffet en beslutning.*

Udsagnsled og grundled

I en sætning er der forskellige led. Der er altid et udsagnsled og et grundled. Når man sætter komma, kan det være nyttigt at finde udsagnsled og grundled i sætningen, så man ved, hvor kommaerne skal placeres.

Udsagnsleddet (O) beskriver, hvad der gøres i sætningen. Det er altid et udsagnsord, men det kan også godt bestå af flere, fx *har været* eller *er kørt*. Man finder udsagnsleddet ved først at finde det ord, hvor man kan sætte **jeg** foran. Derefter ser man, om ordet hører sammen med andre udsagnsord. Alle udsagnsordene, der hører sammen, er ét udsagnsled.

Grundleddet (X) er den, der gør noget i sætningen. Det er tit et eller flere navneord eller navne. Man finder grundleddet ved at spørge: **hvem + udsagnsled?**

Eksempel: *Manden med den sorte frakke parkerer sin bil bag bygningen.*

Find udsagnsleddet:

Hvad kan man sætte **jeg** foran? Parkerer. Derfor er **parkerer** udsagnsled.

Find grundleddet:

Hvem parkerer? Manden med den sorte frakke. Derfor er **manden med den sorte frakke** grundled.

Komma mellem helsætninger

En helsætning er en sætning, der kan stå alene. Man sætter som oftest punktum mellem helsætninger: **Solen skinner. Det er dejligt.**

X O X O

Sommetider kan to helsætninger dog høre så tæt sammen, at det er nok at adskille dem med et **komma**. Når to helsætninger er adskilt af et komma, er de som regel forbundet med et bindeord såsom *og*, *eller* eller *men*. Kommaet skal stå **foran** bindeordet:

Solen skinner, og fuglene synger.

X O X O

Nogle gange hører der to udsagnsled (O) til det samme grundled (X), og så skal der ikke være et komma: **Fuglene synger og kvidrer.**

X O O

Hvis man satte et komma foran bindeordet og her, ville man adskille det sidste udsagnsled (*kvidrer*) fra det grundled (*fuglene*), det hører til.

Ledsætninger

For at kunne sætte kommaer korrekt skal man vide, hvad en ledsætning er, og hvordan man finder den. En **ledsætning** er en sætning, som er et led i en anden sætning. Det betyder, at den ikke kan stå alene.

Når man skal finde ledsætningen, kan man bruge **ikke-prøven**:

I en ledsætning står leddene i en anden rækkefølge end i en hovedsætning. Derfor kan man finde ud af, om det er en ledsætning, ved at sætte et "ikke" ind i sætningen og se, hvor det placeres:

Hvis man kan sætte et "ikke" ind **efter både grundledet (X) og udsagnsleddet (O)**, er det en hovedsætning:

Det går godt. →

X O

*Det går **ikke** godt.*

X O

Hvis man kan sætte "ikke" ind **mellem** grundledet (X) og udsagnsleddet (O), er det en ledsætning:

Hun fortæller, at det går godt. →

X O

*Hun fortæller, at det **ikke** går godt.*

X O

Vær opmærksom på, at ledsætningen også kan stå før hovedsætningen:

Når man fryser, skal man tage jakke på. →

X O O X

*Når man **ikke** fryser, skal man **ikke** tage jakke på.*

X O O X

Startkomma

Det er **valgfrit**, om man vil sætte startkommaer eller ej. Startkommaer er kommaer foran ledsætninger. Man sætter startkommaerne for at vise, hvor en ledsætning begynder, men sommetider kan det være svært at se, hvor det er. Der er nogle bestemte ord, som ofte indleder en ledsætning, bl.a. *at* og *hv*-ord – det er dog vigtigt at huske, at det ikke altid gælder.

Startkomma foran "at"

Selvom man sætter startkomma, er det ikke altid, at der skal være komma foran "at". Det er nemlig ikke altid, at "at" efterfølges af en ledsætning.

Der skal kun være startkomma foran "at", når det står først i en sætning. En **sætning** har et **grundled (X)** og et **udsagnsled (O)**:

*Jeg lover, **at jeg skynder** mig hjem.*
 X O

Der skal **ikke** være startkomma foran "at", når det efterfølges af et udsagnsord i navnemåde. Det er nemlig ikke en sætning, da der ikke er et grundled og et udsagnsled:

*Jeg lover **at skynde** mig hjem.*

Startkomma foran *hv*-ord

I tekster med *hv*-ord kan det nogle gange være svært at se, hvor ledsætningen begynder.

Her er et eksempel:

Jeg har undersøgt hvor mange muligheder der er.

Her kan man godt komme i tvivl om, hvor mange kommaer der skal være, og hvor det eller de skal stå.

Når man har *hv*-ord som *hvor*, *hvad*, *hvilke* og *hvem* i starten af en ledsætning, skal kommaet stå **foran** *hv*-leddet, da det er her, ledsætningen starter.

Man har **ikke** komma foran det *der*, der sommetider står længere fremme i sætningen. Sætningen fra eksemplet skal altså se sådan ud:

Jeg har undersøgt, hvor mange muligheder der er.

Startkomma

Hvor skal startkommaet stå?

Hvis hverken "at" eller et hv-ord indleder ledsætningen, kan det være svært at se, hvor ledsætningen begynder. Læs fx sætningen:

Det begyndte at regne efter vi var kommet hjem.

Her kan man godt komme i tvivl om, hvor mange ord der hører med til ledsætningen, og hvor startkommaet dermed skal stå. Til at finde ud af det kan man bruge **bytte om-prøven**. Her vender man sætningen om, så man bytter om på ledsætningen og hovedsætningen. Så kan man nemlig meget lettere høre, hvad der hører med til ledsætningen. Prøv at læse disse sætninger:

Efter vi var kommet hjem, begyndte det at regne.

Vi var kommet hjem, begyndte det at regne efter.

Her er man ikke i tvivl om, at den øverste sætning er den rigtige. Det betyder, at *efter* hører med til ledsætningen. Derfor skal kommaet skal stå **foran** *efter*:

Det begyndte at regne, efter vi var kommet hjem.

Slutkomma

Uanset om man sætter det valgfri startkomma, skal der altid sættes **komma efter ledsætninger**, såkaldt slutkomma.

I denne tekst er de valgfri startkommaer markeret sådan: (,)

Nogle gange står ledsætningen inde i helsætningen:

*Han fortæller(,) **hvad der skal ske**, og gennemgår dagens plan.*

Andre gange står ledsætningen før hovedsætningen:

***Hvis det regner**, bliver vi hjemme.*

Nogle gange kan en ledsætning være led i en anden ledsætning, så man har to ledsætninger efter hinanden. Hvis man sætter startkomma, skal der være komma efter hver af dem. Hvis ikke, skal der kun komma efter den sidste:

***Hvis det regner(,) når vi skal afsted**, bliver vi hjemme.*

Tip: Du kan bruge ikke-prøven, som er beskrevet på side 3, til at finde ledsætningerne.